

Romana Kmochová: „I přišli k nám tito soldáti...“ Město Slaný za třicetileté války optikou pramenů městské kanceláře. Magisterská diplomová práce na Katedře PVH a AS FF UK, Praha 2015, 513 s. – oponentský posudek

Magisterská diplomová práce R. Kmochové působí majestátně už svým rozsahem, který je běžný spíše u prací disertačních či habilitačních. Za rozsahem a péčí věnovanou formální stránce textu ovšem nezůstává pozadu ani obsah, založený na skutečně podrobné heuristice.

Slaný za třicetileté války představuje jako objekt bádání do značné míry specifikum – jednak jako jedno z těch zastavených královských měst, jimž zůstal v pobělohorských desetiletích návrat do řad čtvrtého stavu odepřen, jednak jako lokalita s mimořádně dobře dochovaným městským archivem. Fond Archiv města Slaný tak díky svému rozsahu sice umožňuje sledovat i dílčí témata, která pro jiná urbánní sídla zůstanou navždy zahalena tajemstvím, na druhé straně ale klade na badatele o to větší nároky. Tím spíše, že pro Slaný je k dispozici i poměrně značné množství starších, jakož i novějších zpracování různé úrovně.

Autorka zjevně přistoupila k výzkumu systematicky a podobně také postupovala při strukturování své práce. Obligátní přehled pramenů a literatury uvádí čtenáře do problematiky na takřka padesáti stranách. Za mimořádně užitečné považuji sestavení konkordance dosavadních manipulací slánských městských knih a jejich názvů (s. 11-12, k tématu se autorka vrací také v kapitole o městské kanceláři) a srovnání se současným stavem, jež značně usnadňuje orientaci v poznámkách. Z komentovaného bibliografického přehledu je také zřejmé, že R. Kmochovou inspiruje zvláště výzkum v oblasti tzv. nových vojenských dějin, jež mají oproti tradičním „Militärgeschichte“ s dějinami správy mnohem více styčných bodů.

Následující dvě kapitoly přibližují dějiny Slaného v předbělohorském období a za třicetileté války. Již tady autorka většinou sahá přímo po pramenech a kriticky se vyrovnává s výsledky staršího bádání.

Samotným jádrem a nejobjemnější částí (více než 150 stran) textu je ale následující kapitola pojednávající o vlastním tématu diplomové práce – městské správě. Autorka právem spatřuje zásadní mezník v postoupení města do zástavy Jaroslavu Bořitovi z Martinic v roce 1623, což zohlednila i ve rozdělení textu do jednotlivých podkapitol. V nich jsou chronologicky členěné přehledy hlavních událostí a jevů v oblasti slánské městské správy následovány pasážemi o celé řadě dalších tematických okruhů, jež byly pro třicetiletou válku typické a většinou vykazovaly odlišnosti od předbělohorského stavu věcí. Jednalo se o dlouhodobou přítomnost vojáků a střetávání s nimi, problematiku obecních dluhů, proměny jednotlivých menších úřadů, cechů a podobně. Leitmotivem, který se ve výkladu neustále vynořuje, je ale změna postavení zastaveného a posléze poddanského města, vztah k vrchnosti a promítání těchto skutečností do správní praxe. Součástí kapitoly o městské správě je také pojednání o městské kanceláři obsahující biografie jejích představitelů, a to nejen radních písařů, ale také v dosavadní literatuře spíše přehlížených radních služebníků, pro něž autorka shromáždila překvapivé množství informací.

Následné kapitoly lze považovat za cosi již zcela nad rámec povinností předkladatele magisterské diplomové práce. Mnohem spíše svědčí o R. Kmochové jako typu badatelky, jež je ve zkoumaném materiálu schopna vnímat další tematické okruhy a v době, dokud je plně ponořena do problematiky, neváhá alespoň některé z nich uchopit a zpracovat. Zájemce o (v současné době hojně frekventované) téma vztahu civilního obyvatelstva a vojska v raném novověku jistě potěší materiálově bohatá kapitola na toto téma; podobně lze v kapitole o poválečné obnově Slaného uvítat vykročení za chronologický rámec v pracích o českých městech za třicetileté války obvyklý, uzavření vestfálského míru (1648). Navíc jde krok logický – v několika dalších letech následky války ještě silně doznívaly.

I vzhledem k tomu, že R. Kmochová ostatní autory a jejich práce nijak nešetří, nemohu si odpustit také připojit několik kritických poznámek. Ve vztahu k jejímu badatelskému výkonu jde vesměs o drobnosti, jež by snad mohly pomoci při úpravách textu před jeho publikováním. Především jde o otázky terminologické. Původně jsem měl v úmyslu ptát se po důvodu, proč autorka pro městskou radu, obecní starší a volence používá termín „tři rady“, což je v českém kontextu – nakolik je mi známo – spíše unikum a zdá se odkazovat k poměrům ve městech v říši, kde bylo podobné rozlišení běžné. Záhy se ale prostřednictvím citací (např. v pozn. 756, 779) ukázalo jako zřejmé, že se jedná o dobovou terminologii užívanou přímo ve Slaném. I tak bych ale byl při používání tohoto označení opatrný: v textech cílených k širšímu okruhu čtenářů by mohlo snadno dojít ke zmatkům. Podobně nepovažuji za příliš vhodné zahrnout pod pojem „úřady nad obecními důchody“ (s. 163) všechny tzv. „menší úřady“, tedy de facto komise věnující se dílčím úkolům na poli správy. Pojem totiž evokuje čistě nebo alespoň převážně ekonomický charakter těchto úřadů, což například v případě inspektorů nad školou autorka na téže straně sama vyvrací. Na s. 67 pak je sekretář německé expedice české kanceláře dvorské Filip Fabricius patrně v důsledku přehlédnutí označen jako její písař. V četných citacích autorka užívá transkripce, v zásadě v intencích příručky I. Šťovíčka a kol. o vydávání raně novověkých a novověkých historických pramenů. Zarazil mě přepis několika konkrétních jmen: Ssaukal (s. 56), Ssuller (s. 265) a Ssula (s. 301). Přitom je vcelku zjevné, že se jedná o ekvivalenty dodnes poměrně běžných příjmení – Šoukal, Šuleř, Šula. Považoval bych za lepší uvést jména v transkribované podobě a transliterovanou formu dodat až následně v závorce.

Uvedené poznámky nic nemění na tom, že i po jazykové stránce je diplomová práce R. Kmochové nadprůměrná svou srozumitelností i kultivovanou formou. Jediný opakovaný rušivý jev jsem zaznamenal v podobě 3. osoby čísla množného přítomného času (Slánští se na s. 81 a 111 „obrací“ místo „obracejí“ nebo na s. 77 „uvádí“ místo „uvádějí“ a podobně). Ale to je také drobnost, kterou lze snadno napravit.

Obrovská porce heuristiky, kterou musela autorka podniknout a která je zřejmá i ze samotného textu, pak ještě výrazněji vyniká v rozsáhlých přílohách, zahrnujících patrně veškeré osoby, které se v nějaké souvislosti s úřady městské správy ve Slaném objevily. Přesvědčivě působí i soupis emigrantů, přehledy dokumentující rytmus úředního roku a ukázky rukopisu jednotlivých radních písařů (jakožto jediné obrazové přílohy).

Na závěr tedy nezbyvá než konstatovat, že v případě R. Kmochové máme co do činění s výjimečně kvalitní magisterskou diplomovou prací, kterou rád doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.

V Praze, 8. 6. 2015

PhDr. Marek Ďurčanský, Ph.D.